

Iceland Liechtenstein Norway grants

Projekt Antibiotickarezistence.cz výrazně přispěl ke zvýšení znalostí Čechů o užívání antibiotik

Jednu z největších celosvětových zdravotních hrozeb představuje ztráta léčivých účinků antibiotik. Podle některých predikcí může mít v roce 2050 na svědomí více obětí než rakovina. Jednou z zásadních cest, jak zachovat účinnost antibiotik, jsou informační kampaně, díky nimž se daří zvyšovat povědomí veřejnosti o nakládání s antibiotiky. Společný průzkum agentur Engage Hill a Remmark z února 2022 ukazuje, jak znalosti české populace ovlivnila kampaň Prevence antibiotické rezistence, která probíhá v České republice od podzimu 2021.

„Projekt Prevence antibiotické rezistence se zaměřuje na prevenci nesprávného nebo zbytečného užívání antibiotik v české populaci. Snaha zachovat účinnost antibiotik vyžaduje komplexní přístup k problematice, respektující princip One health – jedno zdraví, který zastřešuje Národní antibiotický program. A to jak propojováním aktivit v rámci rezortu zdravotnictví, cílených na veřejnost i na odborníky, tak úzkou spoluprací s dalšími resorty, zejména s veterinární medicínou. Pouze společné zavádění preventivních opatření a kontrola infekcí nám umožní omezit šíření rezistentních mikrobů ve zdravotnických zařízeních i v běžné populaci,“ přibližuje význam celé problematiky ředitelka Státního zdravotního ústavu MUDr. Barbora Macková.

Z prestižního celosvětového výzkumu publikovaného v časopise Lancet¹ vyplývá, že antibiotická rezistence představuje jednu z nejčastějších příčin úmrtí již dnes. Počty jejich obětí představují ročně na celém světě přibližně milion zmařených životů. Například v roce 2019 podlehl takto nemocem jeden a čtvrt milionů pacientů.

Antibiotická rezistence je vnímána jako závažný problém ohrožující veřejnost už od r. 1998, kdy v dánské Kodani proběhla konference Microbial Threat. To byl první krok na cestě proti oslabování účinků antibiotik vůči stále odolnějším bakteriím. Následovaly realizace osvětových projektů v jednotlivých zemích EU, mezi něž patří také projekt Státního zdravotního ústavu (SZÚ) nazvaný Prevence antibiotické rezistence. Byl zahájen v listopadu 2021 a ke zvýšení povědomí o závažnosti problému odolnosti mikrobů proti antibiotické léčbě infekcí se využívala inzerce, PR články i aktivity na sociálních sítích. Jeho součástí byl také společný průzkum agentur Remmark a Engage Hill monitorující znalosti naší populace v užívání antibiotik. První část výzkumu byla realizována před začátkem kampaně (7/2021), druhá po skončení první fáze kampaně (2/2022).

„Průzkum nám poskytl zajímavou zpětnou vazbu. Ukázalo se, že s tématem antibiotické rezistence se u nás setkaly již téměř dvě třetiny obyvatel (62,5 %), což je o 19 % více než před zahájením kampaně. Nejvyšší nárůst jsme zaznamenali u skupiny se základním vzděláním a také ve věkové skupině do 35 let. To považujeme za úspěch, protože data ze srpna 2021 ukazovala, že mezery ve znalostech o užívání antibiotik měla především mladší generace,“ objasňuje doc. MUDr. Helena Žemličková, Ph.D., vedoucí Národní referenční laboratoře pro antibiotika SZÚ a odborná garantka projektu.

¹ [Global burden of bacterial antimicrobial resistance in 2019: a systematic analysis - The Lancet](#)

Největší přínosy průzkumu do praxe

Za klíčové zjištění průzkumu lze považovat fakt, že 82 % lidí v ČR už ví, že antibiotika nejsou účinná proti virům.

„Tato znalost je zásadní. Věřím, že si pacienti budou vědomi, že nemá smysl se v případě viróz snažit přimět lékaře, aby jim antibiotika předepsal. Z průzkumu také vyplynulo, že 65 % české populace chápe, že správným modelem chování je nechat předepsání antibiotik na zvážení lékaře,“ upřesňuje docentka Žemličková. *„Ačkoliv statistiky únorového průzkumu vykazují výrazně pozitivnější data než v červenci 2021, máme stále prostor ke zlepšení. Potvrzuje to například rozpor, který výzkum odhalil: jen 6 % respondentů se mylně domnívá, že antibiotika působí proti nachlazení, ale celých 35 % dotazovaných chybně uvádí, že antibiotika zkrátí léčbu nachlazení,“* doplňuje odborná garantka projektu.

Doporučení pro lékaře, jak indikovat antibiotika

Projekt Antibiotická rezistence nešíří osvětu jenom mezi běžnou populací, ale podporuje lékaře při rozhodovacím procesu, zda u konkrétního pacienta indikovat antibiotika, nebo ne. Nárůst antibiotické rezistence v důsledku předepisování zejména širokospektrých antibiotik vede totiž ke znehodnocování všech antibiotik. Proto web antibiotickarezistence.cz nabízí také sekci „Doporučení pro lékaře“.

„Snažili jsme se problematiku prevence antibiotické rezistence pojmout co nejkompaktněji. Proto jsme zacílili také na praktické lékaře, abychom jim usnadnili rozhodování ohledně indikace antibiotik, volby konkrétního medikamentu, dávkování a délky léčby nejčastějších infekčních onemocnění v primární zdravotní péči. Cílem připravených doporučení je zachování účinnosti antibiotik používaných v léčbě komunitních infekcí. Z tohoto důvodu je zapotřebí zbytečné aplikace antibiotik vyloučit a délku jejich podávání optimálně zkrátit. Doporučení se proto zabývají dvěma úrovněmi posouzení: zda je relevantní předepisovat antibiotika, a pokud ano, která zvolit. Naše doporučení by měla vést ke snížení celkové spotřeby antibiotik a preferenci těch úzkospektrých. A to je cesta k zachování léčivých účinků antibiotik,“ dodává Helena Žemličková.

Doporučení vycházejí z vlastních podkladů o prevalenci a stavu antibiotické rezistence původců bakteriálních komunitních infekcí v ČR. Zohledňují především nejnovější odborné poznatky (databáze Cochrane, Micromedex) a jsou podepřeny podobnými doporučeními z evropských zemí (Norsko, Švédsko a Velká Británie). Na jejich vzniku se podíleli Státní zdravotní ústav ve spolupráci se Subkomisí pro antibiotickou politiku ČLS JEP, zástupci odborných společností a sdružení ČLS JEP, dále lékaři s působností v primární péči a také specialisté v jednotlivých klinických oblastech.

Lékařům také nově pomáhá nástroj pro sledování preskripce ATB

Protože se struktura předepsaných antibiotik u nás soustavně zhoršuje, pomoc lékařům v procesu rozhodování o indikaci antibiotik nabízí také Kancelář zdravotního pojištění (KPZ).

„Jsme si plně vědomi nebezpečí antibiotické rezistence, proto jsme pro lékaře připravili a zpracovali sadu ukazatelů preskripce antibiotik, které jsou k dispozici na našem webu. Praktičtí lékaři pro dospělé i pediatři tak mají poprvé možnost srovnání své praxe nejen s doporučenými prahovými hodnotami, ale také se souhrnnými referenčními hodnotami ve svém regionu i celé ČR. Tyto informace jim umožní upravit předepisování antibiotik v souladu s doporučenými postupy,“ upřesňuje za KZP Ing. Ladislav Wagner, MHA.

Výsledky měření jsou zveřejněny na Portálu ukazatelů KZP (puk.kzp.cz). Byly vytvořeny ve spolupráci se zdravotními pojišťovkami, guaranty z oblasti všeobecného lékařství, infektologie a zástupci odborné společnosti. Na zlepšení situace a šíření informací jak ve vztahu k lékařům, tak laické veřejnosti spolupracuje KZP i s Národním antibiotickým programem.

Realizátorem projektu Prevence antibiotické rezistence je Státní zdravotní ústav. Projekt Prevence antibiotické rezistence (ZD-PDP2-001) byl podpořen grantem z Fondů EHP 2014–2021 z programu Zdraví. www.eeagrants.cz